

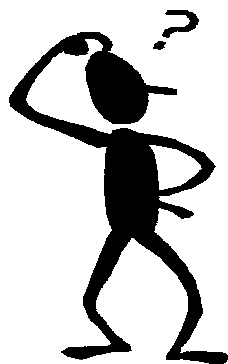
LA RESILIENCIA

UNA CURSA AL LLARG DE LA NOSTRA VIDA

ESTHER GIL PASAMONTES

Professora associada de la Universitat de Barcelona i
membre del Grup de Recerca GRIF (Investigació, Avaluació
i Formació en Pedagogia Social i Treball Social)

UN TEMPS PELS CONCEPTES

ORIGENS DEL TERME

- El vocable resiliència té el seu origen en el verb llatí, *resilio* que significa tornar enrera, tornar d'un salt, rebotar.
- Terme relacionat amb la metal·lúrgia i que descriu la capacitat que tenen certs materials per tornar al seu estat original després de rebre una forta pressió.
- Terme adaptat a les ciències socials per a caracteritzar aquelles persones que, malgrat néixer i viure en situacions d'alt risc, es desenvolupen psicològicament sanes i amb èxit (Rutter 1993)

REFERÈNCIES

L'estudi realitzat a Hawai per Emmy Werner i el seu equip.

DEFINICIONS

Habilitat per ressorgir de l'adversitat, adaptar-se, recuperar-se i accedir a una vida significativa i productiva (ICCB, Institute on Child Resilience and Family, 1994)

- Capacitat de l'ésser humà per fer front a les adversitats de la vida, superant-les i incliusiu, ser transformats per elles (Grotberg, 1995)
- La resiliència significa una combinació de factors que permeten a un nen/a, a un ésser humà, afrontar i superar els problemes i les adversitats de la vida, i construir sobre ells (Suárez Ojeda, 1995)
- La resiliència és un procés dinàmic que té per resultat l'adaptació positiva en contextos de gran adversitat (Luthar i altres 2000)

-
-
- Todos nacemos con una resiliencia innata, y con capacidad para desarrollar rasgos o cualidades que nos permiten ser resilientes, tales como el éxito social (flexibilidad, empatía, afecto, habilidad para comunicarse, sentido del humor y capacidad de respuesta); habilidad para resolver problemas (elaborar estrategias, solicitar ayuda, creatividad y criticidad); autonomía (sentido de identidad, autosuficiencia, conocimiento propio, competencia y capacidad para distanciarse de mensajes y condiciones negativas); propósitos y expectativas de un futuro prometedor (metas, aspiraciones educativas, optimismo, fe y espiritualidad) (Benard, 1991).

Totes aquestes definicions i d'altres, coincideixen en destacar que la resiliència **és la capacitat** d'una persona o d'un grup, per desenvolupar-se de manera òptima, malgrat la presència d'esdeveniments desestabilitzadors i condicions de vida difícils. Es a dir, malgrat reconèixer que existeixen problemes la persona busca abordar-los d'una forma constructiva a partir dels seus recursos personals i de la interrelació amb el seu entorn.

L'emergència de la resiliència està determinada per les dinàmiques del **bon tracte**
(Barudy, Vanistendael)

COMPONENTS DE LA RESILIENCIA

- La resistència a la destrucció
  - Capacitat per reconstruir sobre circumstàncies o factors adversos
-

PRINCIPIS DE LA RESILIENCIA

- La resiliència pot ser fomentada.
- La resiliència es fonamenta en una interacció entre la persona i el seu entorn.
- La resiliència no és una capacitat absoluta, ni estable i te límits. És un procés que pot durar tota la vida.
- La resiliència és una capacitat universal.

ELS PILARS DE LA RESILIENCIA

- Introspecció
- Independència
- Capacitat de relacionar-se
- Iniciativa
- Humor
- Creativitat
- Moralitat
- Autoestima constructiva

FACTORS PROMOTORS DE LA RESILIÈNCIA I (Werner; Garnezy; Fergusson i Lynskey i Rutter)

- Les característiques del temperament. En les quals s'observen manifestacions com; un adequat nivell d'activitat, capacitat reflexiva i responsabilitat enfront altres persones.
- La naturalesa de la família. La relació emocional estable amb almenys un dels pares o un altra persona significativa, protegeix o mitiga els efectes nocius de viure en un medi advers.
- La disponibilitat de fonts de recolzament extern. Clima educacional obert i amb límits clars.

FACTORS PROMOTORS DE LA RESILIÈNCIA II

- El desenvolupament de interessos i vincles afectius. La presència de interessos i persones significatives fora de la família afavoreixen la manifestació de comportaments resilients en circumstàncies familiars adverses.
- La relació entre iguals. Els nens es caracteritzen per tenir una relació de molt bona qualitat amb els seus iguals.
- Haver viscut experiències d'autoeficàcia, autoconfiança i comptar amb una autoimatge positiva.

ACTITUDS QUE POSSIBILITEN LA PROMOCIÓ DE LA RESILIÈNCIA A LA INFÀNCIA

- ❑ Establir una relació de persona a persona amb els infants.
- ❑ Descobrir en cada persona aspectes positius.
- ❑ Ser capaç de posar-se en el lloc de l'altre per comprendre els seus punts de vista, les seves actituds, les seves accions.
- ❑ La humiliació, el ridícul, la desvalorització, la indiferència afecten negativament la imatge i la confiança que el nen/a te d'ell/a mateix.
- ❑ Predicar amb l'exemple, adoptant actituds de respecte, solidaritat i comprensió amb ells.

ACTITUDS QUE POSSIBILITEN LA PROMOCIÓ DE LA RESILIÈNCIA A LA INFÀNCIA

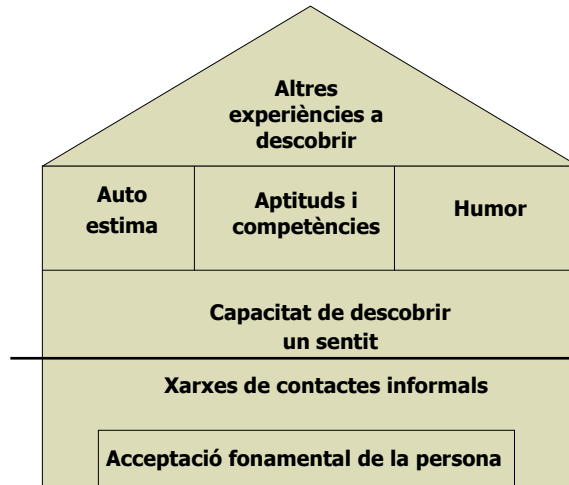
- ❑ Tenir en compte les necessitats, dificultats i expectatives de cada infant, ja que aquestes són distintes.
- ❑ Estimular el desenvolupament de les capacitats d'escoltar, de expressió verbal i no verbal i de la comunicació en general.
- ❑ Usar límits, comportaments tranquilitzadors i observacions verbals per ajudar als infants.
- ❑ Desenvolupar comportaments conseqüents que transmetin valors i normes, incloent factors de resiliència.

L'INFANT O JOVE

- Es valora a sí mateix.
- Te capacitat per gaudir de les seves experiències.
- És pot relacionar positivament amb les persones.
- És creatiu.
- Te curiositat per conèixer.
- És un/a infant que te una salut física acceptable.
- Orienta el seu comportament positivament.

LA CASITA DE LA RESILIENCIA

Aquesta és una representació gràfica dels diversos aspectes de la resiliència que ens ofereix als professionals punts de partida susceptibles d'ajudar-nos a estructurar les nostres pràctiques socioeducatives

© Vanistendael, S.

TERRA; necessitats físiques bàsiques

PARTS DE LA CASITA

- Acceptació fonamental. Tant per part de la persona com per part de l'educador/a social, pedagog/a.
- Xarxa socials informals. Aquestes van canviant al llarg de la nostra vida.
- Sentit i ordre. Capacitat per descobrir un sentit (el sentit de la nostra vida)
- Les aptituds i les competències.
- L'autoestima i l'humor.
- Altres experiències a descobrir

ELS ROSTRES DE LA RESILIENCIA

IDEES A DESTACAR

- A l'igual que valorem la importància del diagnòstic i de l'anàlisi de necessitats hem de valorar la identificació dels recursos de la pròpia persona i del seu entorn i facilitar la seva mobilització.
- La resiliència ens convida a considerar no només a la persona sinó també a la seva xarxa de relacions socials.
- Tots nosaltres necessitem ser acceptats i que creguin en nosaltres.
- Passar el temps amb l'altre, és estar disposat/ada a escoltar.
- La qualitat i la sinceritat de la persona que escolta són importants per algú que ha estat sotmès a situacions difícils.
- Una relació, per molt dèbil que sigui, és la condició necessària per a que es pugui desenvolupar la resiliència.
- Es necessari fer una mirada centrada en els elements que afavoreixen el progrés de l'infant i/o jove més que en les causes dels seus problemes.

LA HISTÒRIA DE TIM

" Yo que soy hijo de un alcoholíco, un niño abandonado, he burlado (sic) a la fatalidad..."

Tengo tres años y mi madre acaba de atarme a un poste eléctrico... y ahora se aleja".

A la edad de cuatro años, Tim duerme completamente desnudo en la caseta de Semla, su amigo, un perro. Su padre lo encierra en la bodega, le pega, le desfigura, le deja descompuesto. Tiene cinco años. Atendido en el hospital en el que le han ingresado para iniciar una larga reeducación, apenas sabe hablar. A los siete años, entra en una institución para huérfanos, sufre maltrato institucional, el menosprecio, el aislamiento afectivo y acaba en la "prisión de los locos". Lo instalan en el campo donde un amigo, que jugaba con unas cerillas en un granero, prende fuego a la granja. La policía vendrá a buscar al niño de la beneficencia. En el reformatorio aprende a pelearse. Su violencia se convierte en su único orgullo, en un mundo gobernado por la humillación. Admira a los cabezas rapadas de los niños ladrones y a los mayores que han cometido atracos. La venganza se convierte en su única dignidad, y lo arrastra a la huida, al robo, a las peleas, a la violación y a la prostitución. Tiene doce años.

Hoy día es padre de cuatro niños y no repite los malos tratos. Se ha convertido en apicultor, se emociona con las personas con retraso mental y con los disminuidos que le han dado lecciones de valor. Desde entonces, se sirve de su existencia hecha trozos para explicar a todos los niños/as, y sobretudo a los heridos, que el amor y el perdón son los ingredientes de su resiliencia. " Yo doy fe que no hay heridas que no se puedan cicatrizar lentamente con amor"

BIBLIOGRAFIA

- **Barudy, J., Dantagnan, M. (2005). *Los buenos tratos a la infancia*. Barcelona. Gedisa**
- **Cyrulnik, B. (2002). *Los patitos feos*. Barcelona. Gedisa**
- **Boris Cyrulni, B. (1999). *Un merveilleux Malheur*. Paris Ed. Odile Jacob.**
- **Kotliarenco, M.A. (1997) *El concepto de resiliencia: algunos alcances*. Santiago: Ceanim.**
- **Manciaux, M. *La resiliencia; resistir y rehacerse*. Barcelona. Gedisa**
- **Vanistendael, S.; Lecomte, J. (2002). *La felicidad el posible*. Barcelona. Gedisa**
- **Vanistendael, S . (1995) Como Crecer Superando los Percances: Resiliencia: Capitalizar las Fuerzas del Individuo. En: *Cuadernos del Bice*. Ginebra: Oficina Internacional Católica de la Infancia BICE.**

**"Una infelicidad no es
nunca maravillosa.
Es un fango helado,
un lodo negro,
una escarcha de dolor
que nos obliga
a hacer una elección:
someternos o superarlo.
La resiliencia define el
resorte de aquellos que,
luego de recibir el golpe,
pudieron superarlo".**

Boris Cyrulnik (1999).

**MOLTES GRÀCIES PER COMPARTIR AMB MI AQUEST
ESPAI**